

SANKT OLAV

St. Olav utkommer en gang ukentlig. — Abonnement både for Inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig, i Ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.00 pr. kvartal forskuddsvis betalt, — for utlandet tillegg av vedkommende lands avisporto. Opsigelser må være Ekspedisjonen i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. — Annonser må være innsendt Innen mandag aften. — Manuskript Innen fredag aften.

INNHold: Kristelig „politikk“. — Den katolske aksjon. — Sogneprest Lamotte og Regentinnen. — Savonarolas mystiske tilfelle. — Fra Feriekolonien. — Varia. — Fritt ord!

ST. OLAVS REDAKSJON, AKERSVEIEN 5 - OSLO - TELEFON 23743

RETT + OG + SANNHET

KRISTELIG „POLITIKK“

... Kong Olav har sett på sitt kongedømme som en hellig
oppgave, gitt ham av Gud. F. Paasche.

Staten er en forening av mennesker, av individer. Individet var før Staten. Individet eksisterer ikke for Staten, men Staten er der i individets interesse. Staten er ikke absolutt uavhengig. Den kan ikke være annet enn middel til individenes siste mål: Gud. Hver annen opfatning av Staten inneholder en urett mot Gud. Kristendommen, religionen med den største autoritet, tillater ikke en annen opfatning. De som bryter båndet mellom Stat og Gud bryter freden mellom Stat og Kristendom, og ødelegger derved den rette orden. Hver sund kristenfornuft må motsette sig denne uorden. Hver sann kristen er forpliktet til å gripe inn, direkte eller indirekte, aktivt eller passivt. Mange kaller det «politikk», i virkeligheten er det religion. Mennesket er ikke skapt for Staten, men Staten for mennesket og mennesket for Gud. Kristendommen har utført det som ingen hedensk tenker nogensinne har tenkt på å gjøre. Den har kastet Statsavguden fra dens mektige fotstykke. Kristendommen, Kirken, har satt Staten på dens plass, den har også satt Gud på Hans plass, d. v. s. gitt Ham æresplassen som tilkommer Ham. Kristendommens, Kirkens handlemåte var inspirert av Stifterens ord: «*Gi keiseren hvad keiserens er og Gud hvad Guds er*».

Ved at Kirken har satt Staten på dens rette plass har den tatt den ut fra den urettmessige stand som den befant sig i. Derved har Staten ikke tapt noget av sin sanne verdighet og makt. Hør Paulus, en av Kirkens første og mektigste representanter: «*Hver sjel være de foresatte øvrigheter underdanig, ti der gis ingen øvrighet uten av Gud og de som er anordnet av Gud. Den derfor som setter sig op mot øvrigheten, motstår Guds anordning, og de som motsetter sig, pådrar sig selv sin*

dom. Ti øvrighetspersonene er ikke til skrekk for den gode, men for den onde gjernig. Ønsker du ikke å frykte øvrigheten, gjør da det gode og du vil få ros av den. Ti den er Guds tjener til ditt beste. Men gjør du ond da frykt, ti den bærer ikke sverdet forgjeves. Den er nemlig en Guds tjener, en hevner til å straffe dem som gjør det onde. Vær derfor underdanige, fordi det er nødvendig, ikke blott for vredens skyld, men også for samvittighetens.» (Rom. XIII, 1—6).

Det høres næsten som en Statsabsolutisme, en despotisme. Nei; men som det er forkastelig å tilkjenne Statens rettigheter som ikke tilkommer den, er det også forkastelig og urettferdig å nekte Staten det som den har rett til. Despotisme? Hør ordene av Kirkens første Primas: «*Man bør adlyde Gud mere enn menneskene*». I de to Apostelfyrsters ord ligger Kristendommens, man kan godt si, to politiske grunnlover: den ene befaler å tilkjenne Staten alle de rettigheter den har krav på, den annen foreskriver at man skal nekte Staten lydighet når den overskrider sin kompetens.

Er denne ulydighet ikke ensbetydende med *revolusjon*? Nei; vår «ulydighet» i dette tilfelle består ene og alene i ikke å ta hensyn til de Statens lover som strider mot Guds lover. Fare for væbnet motstand er det ikke. Vi kan være sikre på at den siste og avgjørende seir i denne spennende kamp er rettens og rettferdighetens. «*Alle de som griper til sverd skal omkomme ved sverd*». (Mt. XXVI, 52). Vi har andre festninger som hverken lar sig innta ved kanoner eller sprengte ved bomber: *vår samvittighet*. Mot den står hele verden maktesløs, og rasende må den tilsist gi sig.

Måtte alle nutidens herskere innse det nytteløse i deres strid mot en av disse kristne grunnlover, og i virkelig statsmannskløkt betrakte sin oppgave som en hellig oppgave, gitt dem av Gud, så som Hl. Olav og så mange andre kristne konger gjorde.

DEN KATOLSKE AKSJON

II.

Meddelelsen påstår videre at en del av den katolske aksjons organisasjon var av en særdeles politisk natur, som ingen ting hadde å gjøre med religiøs opdragelse og troens utbredelse. Bortsett fra den ukyndige og vake måte som den katolske aksjons opgaver synes å kritiseres på, vet enhver som kjenner vår tid at det ikke finnes et initiativ eller en virksomhet (fra de mest åndelige og videnskapelige til de mest materielle og mekaniske) som ikke trenger til organisasjon og dens virksomheter. Men hverken organisasjon eller dens virksomheter må identifiseres med de forskjellige initiativers og virksomheters *mål*. Det er ikke annet enn *midler* for bedre og lettere å kunne opnå det mål som hver har.

Som sterkeste argument for de katolske ungdomsforeningers oppløsning fremføres Statens forsvar, hver regjerings mere enn enkle plikt.

Ingen tvil om denne plikts og retts vitale viktighet. Den første rett er den å gjøre sin egen plikt. Men meddelelsens lesere vilde ha smilt hvis den hadde tilføiet at det blandt de rammede katolske ungdomskretser var (og er) 10 000 kretser for kvinnelig ungdom med et totalt medlemsantall av omtrent 500 000 unge kvinner og piker. Hvem kunde i dem se en alvorlig fare og virkelig trussel for Staten? Derav er bare 220 000 innskrevet som «effektive», mere enn 100 000 som små «aspiranter», mere enn 150 000 enda mindre «Benjaminer». Så blir ennu de mannlige katolske ungdomskretser tilovers. Men de bespottes og ringeaktes av fascismen og dens førere både i presse og tale. De skulde bare være gode til å bære voksløs og til å be rosenkranser i prosesjonene. Er det kanskje av den grunn at man i den senere tid flere ganger har optrådt mot dem på en så lite edel måte og har mishandlet dem til blods, idet de ikke blev forsvart av dem som *kunde* og *måtte* ha forsvart dem, omenn ene og alene av den grunn at de, forsvarsløse og fredsommelige, blev angrepet av voldsmenn og ofte av væbnede folk?

Hvis dette altså virkelig vilde være det sterkeste argument for disse modige ungdomsforeningers «tilintetgjørelse», da vilde det være innlysende at det var et utrolig og ikke holdbart argument.

Men dessverre: «Urettferdigheten bedrager sig selv». «Tilintetgjørelsens» sterkeste argument må søkes på et annet område. Striden som utkjempes for tiden er ikke en politisk, men en moralsk og religiøs strid.

Man må helst lukke øinene for denne sannhet, og se eller bedre opfinne politikk hvor der ikke er annet enn

religion og moral, og så konkludere, som meddelelsen gjør, at det var skapt en absurd situasjon av en sterk organisasjon efter ordre av en fremmed makt, Vatikanet, og dette kunde da vel ingen regjering her i verden tillate!

I massevis har man sekvestrert dokumentene fra alle den katolske aksjons byråer i Italia. Man fortsetter (også det!) ved å underslå enhver korrespondanse som mistenkes for å stå i mulig forbindelse med de rammede foreninger, ja selv med dem som ikke er blitt rammet. — Man bør nu meddele Vatikanet, landet og hele verden hvilke og hvor mange de dokumenter er som leverer bevis for den politikk som den katolske aksjon skulde ha foretatt med fare for Staten. Paven tør nok si at det ikke vil finnes nogen. I det usannsynlige tilfelle at der allikevel vilde finnes nogen som er ekte og som er verdige til å komme i betraktning, da vil Vatikanet være den første til å anerkjenne og til å ta hensyn til dem. Men hvem kan den katolske aksjon beskyldes for politikk og statsfarlig politikk på grunn av nogen meddelelser og beklagelser om de utskeielser mot den som så ofte og på så mange steder er forekommet? Eller hvem kan bygge på påtvungne forklaringer, som på nogen steder faktisk har forekommet?

Derimot vil de blandt de sekvestrerte dokumenter finne utallige beviser på den katolske aksjons dype religiøsitet og religiøse virksomhet, også av universitetsavdelingene. Dertil vil det være nok å lese de forskjellige programmer og referater av kongresser og møter, av de uker viet til religiøst studium, av retretter, apologetiske konferanser o. s. v.

Byggende på denne dokumentasjon og på selve virkeligheten kan Paven trygt si at det å beskyldes den katolske aksjon for politikk er uten videre sladder. Sjelden er fabeln om ulven og lammet blitt bekreftet på en så rystende måte. Historien vil huske det.

Hvad Vatikanet som fremmed makt angår: Det er ennu ikke så lenge siden at en ikke-katolsk og en heller ikke katolsk-vennlig statsmann, som vistnok hører til de mest berømte, i en stor politisk forsamling uttalte at man ikke kunde betrakte som en fremmed makt den som adlydes av 20 millioner tyskere.

Å si videre at ingen regjering vilde tillate den situasjon som i Italia er blitt skapt av den katolske aksjon, vidner om uvitenhet eller forglemmelse av det faktum at den katolske aksjon består i alle verdensdeler, til og med i Kina. Og at den er organisert og virker omtrent på samme måte som i Italia. Ikke i noget land er den

katolske aksjon blitt betraktet som statsfarlig. I intet land er den katolske aksjon blitt forfulgt på den måte som i Italia og i selveste Rom. Og dette er en situasjon som ikke er blitt skapt av Vaikanet, men mot Vatikanet!

Det var derfor Pavens alvorlige og tunge plikt å sette sakene i det rette lys. Dette krevet både den sanne kjærlighet og hans plikt som Far. Det dreier sig om begivenheter og saker som av nogen sønner kanskje ikke helt bevisst er blitt satt i et uriktig lys til skade for andre sønner.

I den del av Encyklikaen som følger, skriver Paven hvordan fascismens egentlige mål er å dra hele ungdommen bort fra Kirken og trekke den til sig. Det er oftere blitt tilkjennegitt av fascismens egne ledere. Han verner kraftig og verdig Kirkens opdragelsesrettigheter. (Se Pavens Encyklika om ungdommens kristelige opdragelse gjengitt i «St. Olav» 1930, side 49 og flg.). Bestemt setter han sig imot at hele ungdommens opdragelse fra barndommen og til den voksne alder helt og holdent monopoliseres til fordel for et parti, for et styre; og det på basis av en ideologi som oppløser sig i en helt hedensk statsdyrkelse, som ikke mindre er i strid med familiens naturlige enn med Kirkens overnaturlige rettigheter. Kirken har aldri angrepet Statens rettigheter og plikter angående borgernes opdragelse. Det er urokkelige rettigheter og plikter så lenge de forblir innenfor Statens eget område. En makt som på sin side igjen er tydelig bestemt av Statens formål. Det er vistnok ikke bare legemlige og materielle formål, men etter sin natur er de nødvendigvis innskrenket innen naturlige, jordiske og timelige grenser. Kirkens rettigheter, som er gitt dem av Kristus selv, tar sikte på det evige, det himmelske, det overnaturlige. Det er den orden av saken som på den ene side er strengt obligatorisk for hver fornuftig skapning, og hvilken på den annen side alt annet må underordnes eller sideordnes. Så fortsetter Paven og sier at den arrogans som almindelige troende har vist mot Kirken og dens overhode ved å foreholde dem hvad der skulde og måtte være tilstrekkelig til sjelenes kristelige opdragelse og til trosprinsippenes sikring, er helt uforenlig med *navnet* katolikk og med *bekjennelsen* av dette navn. De siste begivenheter har altfor tydelig vist at de er både inkompetente og uvitende på dette område.

Den katolske aksjons beståen er heller ikke overflødig på grunn av religionsundervisningen i statskolene og den kirkelige hjelp i partiets og regjeringens ungdomsforeninger. Religionsundervisningen i skolene

og kirkelig assistanse i ungdomsforeningene er nødvendig, men det er bare et minimum av Kirkens åndelige og overnaturlige virksomhet. Og dette minimum utføres på et område og i kretser som ikke er avhengige av Kirken, men ofte av en autoritet som er svært lite eller i det hele tatt ikke gunstig stemt overfor Kirken. Ikke sjelden utøver de også en ren motsatt innflytelse både ved ord og livsførsel. De siste begivenheter har vist hvad man i få år kan ødelegge på den sanne religions og sanne opdragelses område. Det har vist sig en religiøsitet som motsetter sig den høieste religiøse autoritets bestemmelser, og som likefrem opfordrer til ikke å etterkomme dem. En religiøsitet som går over til forfølgelse, og som ødelegger det som er den høieste religiøse myndighet kjærest. En religiøsitet som i ord og skrift ikke undser sig for å angripe selve Pavens person. En slik religiøsitet kan på ingen måte forenes med den katolske lære og praksis, som den står i skarpeste motsetning til.

Så gir Paven en utredning av katolikkenes holdning overfor fascist-eden, og gjør han opmerksom på, at han, ved å peke på og ved å fordømme det som i fascist-programmet og den fascistiske fremgangsmåte er mot den katolske lære og praksis, ikke fordømmer selve partiet og styret som sådant. Encyklikaen slutter med å stille hele fremtiden under Guds beskyttelse. «Når Gud er med oss, hvem kan da være mot oss?» (Rom. 8, 31).

Paven og Biskopene vil bevare den største ro også i tilfelle av at forfølgelsen fortsetter eller blir intensere. Både Paven og Biskopene vil vise at de er etterfølgere av de Apostler som av Paulus blev kalt: «gloria Christi», «Kristi ære». Det er ikke nogen statsmann eller regjering som har ansatt dem til å styre Kirken, men den Helligånd selv. Man bør be til Gud, og håpe på Ham at Han vil vende fornuften til sannheten, og viljen til det gode, således at man ophører å frarive Guds Kirke den rettighet som tilkommer den: nemlig ungdommens kristelige opdragelse og utdanning. Denne rettighet må og skal Kirken alltid kreve for sig, og det med en kraft og intransigens som hverken kan svekkes eller bøies, fordi denne rettighet ikke stammer fra en menneskelig, men fra en guddommelig og ufravikelig anordning.

Som stedfortreder for Ham som, etter å ha lært og befalt menneskene å elske sine fiender, døde, idet Han tilgav sine bøddler, kan og vil Paven aldri være nogens fiende. På samme måte vil alle de handle som viser sig som virkelige katolikker. Men aldri kan de være med på å begunstige eller anta prinsipper som er i strid med Guds eller Kirkens lære.

Sogneprest Lamotte og Regentinnen.

Det var naturligvis «Not' curé» som først avla besøk hos lærerinnen. Senere fortalte han mig at han på broen hadde bedt et Fadervår forat hans besøk skulde falle heldig ut. Det var ikke så lett å besøke en «kjetterinne».

Dette første besøk er næsten verdt å nedskrives som historisk begivenhet. Regentinnen og hennes gamle mor — og den gamle sogneprest.

Historien gikk over all forventning godt. Regentinnemoren bød ham straks et glass av den likør hun selv hadde brygget. Den smakte ganske kristelig, og regentinnen hadde endog lovet å sende barna bort noen minutter før skoletiden var over forat de skulde komme i rette tid til religionsundervisningen. Dette var enestående, ti i Frankrike tas der aldri hensyn til religionsundervisningen, da skolen ikke kjenner den.

Fra den dag av bestod der et utmerket forhold mellom skolen og prestegården. Regentinnen løp sig benene trette og såre sammen med «Not' curé» for å besøke syke og trengende. Begge måtte fungere som læge, dommer, som teknikker, kort sagt de var menighetens tjenere.

Den nye lærerinne var nu virkelig blitt «vår regentinne». Man gledet sig over hennes musikalske fransk på samme måte som man gledet sig over den gamle herres drøie tysk-schweizer-fransk. De gikk sammen for å gi trøst og hjelp, hun med sin friske ungpikelatter, han med sin sunde, drønnende latter. Og begge virket undre. En eneste feil hadde lærerinnen i prestens øine. Hun var uten feil, og det bedrøvet ham av og til. «Engler» sa han, «lar ikke vår Gud vandre lenge på jorden, og slike mennesker som regentinnen kan vi bruke lenge. De burde forelske Dem ulykkelig, regentinne, i mig for eksempel»

For et forbauset blick han da fikk, vår sogneprest!

Overhodet var vår regentinne meget strengere enn hans velærverdighet. Hun blev ikke stående ved danseboden og se på de hvirvlende par. På de nasjonale festdager, 14. juli og 17. august, sang hun med sine elever begge lands patriotiske sanger foran borgermesterens hus. Men hun tok ingen del i den almindelige forlystelse. Hun danset ikke omkring St. Hansbålet som sognepresten med sine elever. Hun spilte ikke kjebler som han, og Neuchatelervin drakk hun bare i nødsfall. Derfor kunde hun også meget lettere enn han la folk marsjere like inn i helvede. En, to, tre truet hun én med den minste forseelse.

«Not' curé» var slett ikke for sånn strenghet. Han betonte i hver preken Vårherres uendelige kjærlighet. Når han talte om Gud, fant han ord fullt av den edleste poesi. Når han talte om Ham, kom der en begeistring så stor og så sann over ham, at han rev sine tilhørere med sig i sin glade, fryktløse tilbedelse, så de ikke kunde stå imot.

«Helvede?» Ja, det måtte naturligvis eksistere, siden det stod i den Hellige Skrift, det kunde ikke benektes. «Men vet dere, dit kommer bare ganske få. Bare de som har sådd hat blandt menneskene, hat og mistro, i første rekke avisskriverne.»

Å, om disse hadde ikke «Not' curé» meget godt å si. De var skyld i alt, krig, utukt, fødselsnedgang, kort: i alle menneskehetens katastrofer. Det var knapt han ikke la skylden for syndfloden på dem. Slike avis-skrivere lot han etter deres død tørste, stekes, tørres, brunes. Til disse syndebukker regnet han alle prester som forrådde Gud og som talte mot Hans kjærlighet. «De største synder er ukjærlighet, kjærlighet og hovmot,» sa hans velærv. «Hovmot er det, og synd mot den Helligånd, når et opblåst esel vil måle den uendelige Gud etter sin egen målestokk.» Heller ikke likte han bønnemøller. «La enhver bønn bli fulgt av en god handling eller en god tanke,» pleide han å si, «forat den kan bane vei til Guds hjerte.»

Når man betenker at den gode prest hadde holdt slike prekener i over tredve år, og selv gått foran som eksempel, kan man forstå hvorfor fattigdommen ikke utartet til elendighet eller kummeren til fortvilelse i hans menighet.

Ofte tok den gjensidige hjelp komiske former. Måtte et stykke kveg nødvendigvis slaktes, blev kjøttet enten det nu var av en hest eller ko, kjøpt av samtlige sognebarn, og også fortært. Den bonde det var gått ut over, bar sitt tap nokså lett, især hvis «Brunen» eller «Gråen» allerede led av alderdomssvakhet, og «Bianka» ikke vilde gi mere melk.

Men blev et menneske syk, blev det kurert med alle de husråd som alle kvinnene i begge landsbyer visste. Lægen blev bare tilkalt når det gikk mot døden. Folkene mente han hørte til likesom presten. Hvad den syke feilte var likegyldig. Når det ikke var godt å anvende en jodpensling, så hjalp varme poteter, som man la på maven, eller et avføringsmiddel (hvorav en imidlertid var død i landsbyen, og det hørte til god tone å vite det). Når jod, poteter og rizinus ikke hjalp, kom

regentinnen og sognepresten, og de forstod sig bedre på det enn lægene.

Som jeg har sagt gikk alltid presten foran i alle kjærlighetsgjerninger. Hans eksempel blev dog ikke alltid fulgt. Ti hvem hadde vel som han mot til å holde døren åpen både natt og dag? Hos ham var kjøkken-døren aldri låst, og alltid var der brød og skinke og en krukke med eplemost på bordet. Vidt og bredt var

det kjent at her kunde alle ta inn og forsyne sig. «Den som er sulten eller tørst, kan gå inn og forsyne sig,» stod det skrevet på døren. Håndverkere, vedhuggere, smuglere tok inn, men aldri var her forekommet et tyveri. Engang lå der tidlig en morgen et tyvefrancs-stykke på bordet og en seddel hvor det stod: «Til en god narr fra en takknemlig fattig djevel.»

Helene Haluschka.

Savonarolas mystiske tilfelle.

Av J. THEEUWES.

II.

Girolamo Savonarola blev født i Ferrara i 1452. Men opprinnelig var familien fra Padua. Ved Paduas berømte universitet hadde Girolamos bestefar Michele docert medicin. Der hadde han vunnet sig stort ry både som videnskapsmann og kirurg, og av begge grunner hadde fyrstehuset d'Este kalt ham til Ferrara som hoflæge. Micheles sønn Niccolò var av mindre markant natur, iallfall efter det lite vi vet om ham, å vite, at han studerte meget, at han for sine studier søkte og uten tvil også fant god adspredelse ved prinsehoffet, og at han sørget godt for sine syv barns oppdragelse — som vår Giromola var det tredje av — uten imidlertid å sette noget markerende preg på deres utdannelse. Det var det snarere bestefaren Michele som gjorde. Han underviste personlig lille Girolamo inntil hans tiende år. Det var det ennå mere Elena Buonaccorsi som gjorde, moren, en virkelig Guds tjenestekone, sterk og stille. Hun oplevet sønnen opsgang, hans høidepunkt og hans undergang. Hun skal ikke mere nevnes i denne fortelling, men man vil gjøre godt i ikke å glemme henne bakom begivenhetene, billedets bakgrunn vilde miste en av sine fineste nuanser.

Vår Girolamo skal ha vært lite pen som gutt. Dog behøver ikke det å ha vært grunnen til at han gjerne holdt sig borte fra kameratenes lek. Når han foretrakk å lese og drømme, skyldes det vel mere hans stille og alvorlige karakter. Den gode bestefar Michele hadde naturligvis bestemt ham til medicinen, men Girolamo selv følte mere for teologien. Som hans senere skrifter viser, var det særlig St. Shomas's *Summa Theologica* som hadde en sterk innflytelse på ham.

I Ferrara var der stadig fester og karnevaler. I og for sig kan sådanne være hyggelige og eksistensberettiget nok, men de antok slike dimensjoner, og var så overdrevne og altfor hyppige, at hele mentaliteten i byen begynte å vise kraftige tegn på gjenoplevende paganismen. Således hadde keiser Maximilians inntog i byen vært overordentlig pompøst, og pave Pius den II's inntog kort derefter var ennå verre, en uoverskuelig rekke av kardinaler og fyrster, blomsterstrøende piker og palmeviftende gutter i all verdens mythologiske frem-

stillinger marsjerte ganske uanfektet gjennom en allé av hedenske marmorstatuer. Hele byen var skapt om til ett eneste stort teater. Og student Girolamo revolterer. Hvor er her crucis scandalum! Student Girolamo introduceres hos familien d'Este. Hvilken komedie og tomhet i dette hoffliv! Nei, aldri mere skal han sette sine ben der! Der våkner en følelse av bitter oprørskhet inn i ham, den samler allerede på brensel. La oss gamle ikke undervurdere denne oprørskhet hos de unge, la oss snarere beklage at den forsvinner hos oss eftersom vi blir eldre. Den utvider sjelen, den mobiliserer alle dens skjulte krefter og setter dem i aktivitet.

Student Girolamo fordyper sig enn mere i sin teologi. Som av et fjernt tordenvær hører han rullingen av de gammel-testamentiske trusler-profetier. Visjonære tanken styrter inn på ham. Han blir synlig magrere, sitter i timevis i kirken og gir sig sine visjoner i vold. Han opdager sin egen aparte verden å leve i. Bravo, Girolamo! Du kommer vel snart til å dikte nu! Han er tyve år.

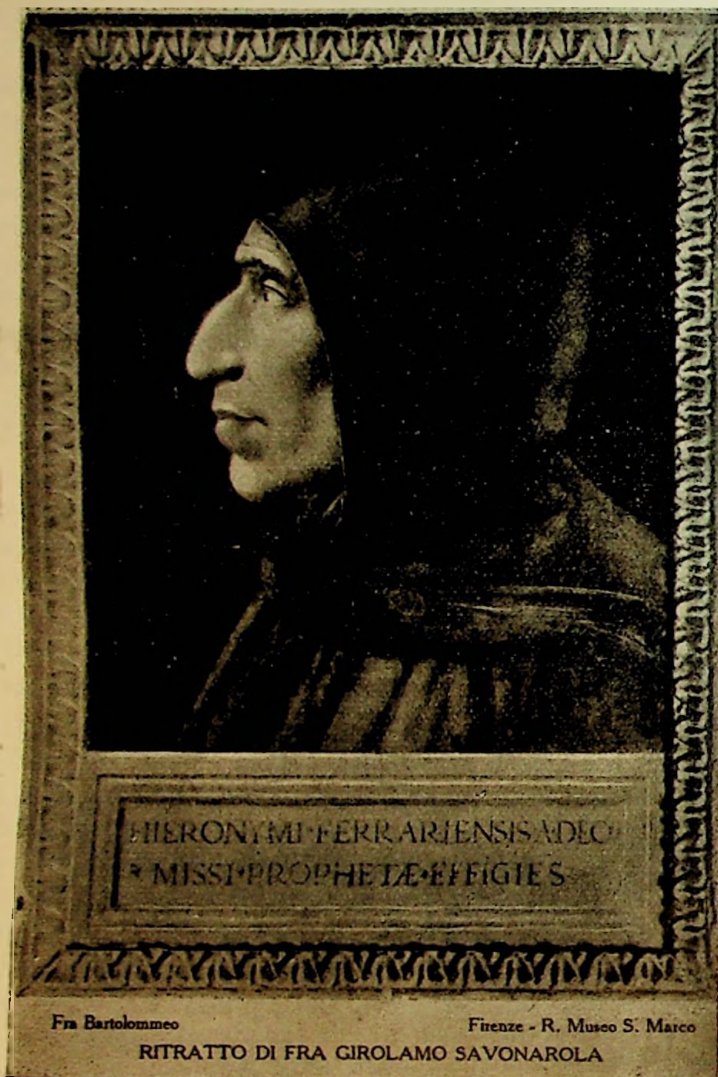
Se non che pur è vero e così credo,
Rettor del mondo, che infinita sia
Toa providenzia; nè già mai potria
Creder contra, perchè ab esperto el vedo;
Talor seria via più che neve fredo,
Vedendo sotto sopra volto el mondo
Et esser spenta al fondo
Ogne virtute og ogne bel costume.
Non trovo un vivo lume,
Nè pur chi de' soi vizii se vergogni:
Che te nega, chi dice che tu sogni.*)

(De Ruina Mundi 1472).

*) Hvis det allikevel ikke var sant og ikke jeg trodde, o verdens Styrer, at ditt Forsyn er uendelig — og aldri kunde jeg tro det motsatte, for jeg ser det av erfaring — så vilde jeg ofte bli koldere enn sne, når jeg ser hvordan hele verden snudd op ned på og all dyd og sed i bunn og grunn er blitt slukket ut. Ingen steder finner jeg et levende lys, ingen steder nogen som skamrødmer ved sine laster. Den ene fornektet Dig og den andre sier Du sover.

Han brennemerker åker, rov, utsugning. «Che di gran sdegno il cor mi se consume», «ved en stor harme fortæres mitt hjerte» — og det var det bare så altfor megen grunn til.

Der var imidlertid ennu annet i student Girolamos hjerte enn bare harme. En stor harme er gjerne utslag av en stor kjærlighet, som forresten pleier å ha mange

strenger å spille på. Det er blitt sagt at den gjør den dumme klok og den kloke dum, og så meget er i hvert fall sikkert at den ikke er så lett å holde i tømmene. St. Hieronymus, Girolamos skyttspatron, brukte i denne hensikt å hugge sitt legeme med en kantet sten, og unge Girolamo forsøkte det med sonnetter etter Petrarcas eksempel. Sonnettene gjaldt nabo-signorinaen av det adelige hus Strozzi, og dikteren glemte at han var av borgerlig slekt og hun av adelig. Kanskje glemte dikteren ennu mere som siden kom å legge sig imellem, vi vet det ikke, men det vet vi, at han blev avvist. Og han er dypt skuffet naturligvis, men nu er han da også med en gang helt klar over at der ikke finnes noget i verden som det er verdt å henge ved. Klostret da? Jo, men —

Man kan undfly verden, men ingen kan undfly sig selv! Det nytter ikke å gjøre op med verden førenn en har gjort op med sig selv. Fortell ikke unge Girolamo noget, han vet det så inderlig godt selv. Her er det foreløbig ikke annet å gjøre enn å vente og kjempe sig frem til klarhet og overmakt både over det ene og det annet. Å gå i kloster på grunn av en skuffelse er den sikreste forberedelse til en ny skuffelse, som blir verre enn den første. Men en skuffelse kan skaffe ny og nyttig lys. Først fra den dag han tilfeldigvis hører en preken av en Augustinermunk, og i denne preken ett ord som slår et nytt og lysrikt perspektiv i tilværelsen, bestemmer han sig uigjenkallelig til å tre inn i klostret. Men selv om beslutningen nu er blitt helt moden, er han så hange for sin egen vankelmodighet at han ikke tør si noget hjemme for ikke å fremkalle nye hindringer.

En vårmorgen 1475, mens foreldrene ikke er hjemme, forlater han gård og gods, løper den lange vei til Bologna og banker på i Dominikanerklostret, hvor ordenens hellige stifter ligger begravet. Her blir han ikke avvist, men hvem skal si om han efter sin første jubel ikke også blev skuffet? Er ikke ethvert kall en blanding av skuffelser og gleder? Si mig, hvor er der fred å få som det ikke må betales for? Hvad er det verd, det som ikke har kostet? Unge Girolamo skriver et rørende brev til sin far, tungt av tårer. Han sier at det er verdens elendighet som har drevet ham til sin beslutning, de dypeste grunner pleier barn sjeldent å meddele sine foreldre, dem får de ane og skjønne. Noviciatet driver ham inn igjen i sin egen aparte verden. Atter et stort dikt, denne gang ikke om verdens, men, nærmere bestemt, om «Kirkens forfall». Efter fem år blir han ansatt til å instruere novicene. Han skriver nogen filosofiske avhandlinger om St. Thomas og Aristoteles.

I tredve års alderen blir han for første gang sendt til Florence for å predike. En gang skal han innta en første plass blandt sitt lands og sin ordens store predikere, men her formår han neppe så meget som å vinne tilhørernes oppmerksomhet. Vel har han en sterk personlig accent og en egen metode, men han avskyr skjønnlitteraturen på prekestolen, han gir sytten i gresk rytmikk og han forstår sig ikke engang på koketteriet i gesten! Og så de emnene han taler om! Det ligner jo aldeles Paulus som om der ikke nogen renessanse hadde vært! Her var det neppe trivelig lenger i kirken, og det i selve Florence, hvor de nydeligere enn nogen andre steder i verden kunde nikke og smile til sin sidemann på kirkebenken: «Nei, er det ikke morsomt?» — «Oh, festlig!» Han er så grov at han nærsagt kunde fått en til å skamrødme, omenn ikke for sig selv, så i hvert fall for sin sidemann! Savonarola etterlater i Florence en dyp skuffelse. En ferdig mann.

Kort derefter holder han fastepredikenene i San Gemignano. Publikum består av nogen bønder og arbeidere, men de lytter i det minste, og takket være det, blir Savonarola sig her for første gang sin fulle styrke bevisst. Hans grunntema avklarer sig mere og mere: *Kirken skal straffes, Kirken skal renses, begivenhetene nærmer sig.* Jeg understreker det for dem som på en

eller annen måte har satt sig i hodet at Savonarola skulde ha vært enslags Italiens Luther. Sammenlign dette program og dets utførelse med Luthers, og si mig om Luther kunde ha fått en mere diametral motstander enn Savonarola, hvis denne hadde fått leve femti år senere. Han vil ingen ny tingenes orden, det han vil det er nettop å holde opprett og gjøre effektiv den tingenes orden som er! Han vil ingen reform av det som er, men av det som holder på med å bli til og gli ut. Han kunde — i likhet forresten med enhver god katolikk — gjøre Platos ord til sitt: at intet må fryktes så meget som å ville innføre nogen nyhet som er den etablerte orden fremmed. All den stund Kirken representerer den av Gud etablerte orden er glosen Kirke-reform en selvmotsigelse. Som sådan kan Kirken ikke reformeres uten å reformere Gud selv, noget som da også Reformasjonen konsekvent er kommet til å gjøre. så vi idag ikke bare har Kristi, men selve Guds guddom, å ta i forsvar mot dens moderneste adept. Kirkens medlemmer, frie mennesker som de er, kan og må reformeres alle som en, fra dag til dag. Ene og alene i den forstand kan der være tale om kirke-reform — men da sier glosen intet annet enn hvad der er faktisk har pågått fra Kirkens første dag av og hvad der er selve dens formål.

Fra den dag Savonarola er blitt sig klart og fullt bevisst hvad det gjelder, vokser alle hans sjels krefter sig veldigere og veldigere; fra de mest skjulte ly i hans indre samler de sig om den ene store tanke, og hans veltalenhet blir fra nu av uimotståelig. To år efter fastepredikenene i San Gemignano samler han hele byen Breszia om sin prekestol. Han taler i dominikanerkapitlet i Reggio om klosterdisiplinen og geistlighetens forargelser. Selve Lorenzo dei Medici som fører sceneret og et ekte renessanse-liv i Florence, kaller ham dit.

Ah, denne Lorenzo il Magnifico, hvilket strålende produkt av sin paradoksale tid! Stygg til å skremme en voksen okse, men uovertruffen og høit kultivert kunst- og kvinnedyrker, storstilet velgjører av fattige og klostre og lettsindig spiller med menneskeliv, festarrangør for hele byen — og hvilke fester! og behjertet magister morum, når han tar avskjed fra sin sønn som skal reise til Rom for å motta tiaren: en farlig by, min sønn!

Imidlertid bestiger Savonarola ikke straks prekestolen efter sin ankomst i Florence. Han blir ansatt som prior for San Marco klostret som for et halvt århundre siden hadde herberget både den H. Antoninus, stifteren, og Fra Angelico, salenes og cellenes sirlige maler. Ved denne utnevnelse var også hans stilling overfor Medici'erne embedsmessig ordnet. Det kan være delte meninger om hvorvidt Savonarolas strenge holdning overfor Medici'erne var opportun, men der kan ikke være tvil om, at den var ganske utvetydig: skjønt prior i et hus som var grunnlagt av Lorenzos far, vegret Savonarola sig kort og godt ved å avlegge den mindre eller mere forpliktete visitt hos den ventende fyrste, og da denne personlig gjorde sin opvartning i klostret, viste sig ikke Savonarola! Kort derefter lå Il Magnifico for døden

(8. apr. 1492). Bange nok for den klarhet over hans paradoksale liv som ventet ham, bad han Savonarola komme, «den eneste virkelige munk han hadde truffet på». Savonarola kom og var mild. Men da han forlangte at Lorenzo skulde gjøre avstand for sig og sin slekt fra den by han hadde ført ut i fordervelsen, skal den døende ha snudd sig bort fra Savonarola, og han døde uten å ha svart prioren. Historien skaffer imidlertid ikke full klarhet over dette punkt.

Som sagt San Marcos nye prior besteg ikke straks prekestolen. Var han begynt reformen ved sig selv, skulde han nu først og fremst fortsette den i sitt kloster, hvis gode ånd truedes av Humanismen. Alt imens han fordoblet sine egne bønner, sin nattevåken, og sine bodtsøvelser, skjerpet han armodens, taushetens, studiets og bønnens forskrifter for sine undersåtter. I klostrets høre holdt han foredrag for dem og en intim kreds om Åpenbarings bok, men snart kom de til å trekke så mange tilhørere, at han besluttet sig til å gjenta dem fra prekestolen. Fra nu av taler han regelmessig i klosterkirken og katedralen.

Det er her plassen til å gi en kort karakteristikk av hans metode. Gid vi ennu en gang kunde høre denne formidable, mørke røst og se disse store, brune, flammende øine! Han forbereder sig til sine prekener ved studium og betraktning, men på prekestolen improviserer han og gir sig øieblikkets inspirasjon i vold. Mere enn 400 av hans prekener er blitt bevart efter stenografiske notater. Han undser ingen og intet. Alt diplomati, all opportunistisk beregning, all skjønnlitterær camouflage er ham fremmed. Og han er konkret. Han nevner tingene, personene, stedene med navn. Han nevner forbrytelsene med tall og datum. Og han begynner med topfigurene:

«Reis bare til Rom og alle kristelige lande! De høie prelater og store kirkens dignitærer er optatt med skjønnlitteratur og rethorikk! Gå bare og se: De vil finne dem med bøker av litteratur i hånden. De vil finne dem i ferd med å hyrde sjelene ved hjelp av Virgil, Horatius og Cicero . . . Vet De hvad jeg vil si? At i den gamle kirke var prelatene av gull og kalkene av tre, idag har Kirken kalker av gull og prelater av tre!»

Dristighet? Overmot? Si snarere tragisk nødvendighet. Forholdene i kurien i Rom var i virkeligheten alarmerende, og vilde Savonarola ikke på forhånd prisgi all velsignelse på sitt arbeide ved å gi det utseende av at han angrep det mindre onde alt imens han omhyggelig fortiet det større, så måtte han begynne ovenifra. Spørsmålet er ikke om det var forsiktig eller ikke, men om han i det hele tatt rimeligvis kunde undgå å legge øksen ved roten, all den stund han vilde bli sitt program og sin livsoppgave tro.

Han var forresten ikke den eneste som så sig nødt til å slå inn på denne vei. Hellige som St. Bernard, diktere som Dante, visjonære som St. Birgitta og aktive kvinner som St. Catharina av Sienna hadde lenge før Savonarola hevdet sin strenge røst mot mindre forargelige paver enn Alexander VI. Metoden var til og med temmelig almindelig i den tid, det var bare det at Savonarolas begavelse gjorde ham langt primus inter pa-

res. Og dernæst skulde hans agitasjon bli så meget mere opsiktsvekkende som den politiske konstellasjon han kom til å bli innviklet i, var av mere almindelig og faretruende art. Som vi vil se i vår følgende artikkel. (Fortsettes).

Fra Feriekolonien.

Uken har vært full av opplevelser. Vi har hatt huset fullt av gjester næsten hver dag. Søndag mistet vi våre to «haner» og vårt lile «vekkerur» som begynte å synge hver morgen så vi aldri forsov oss. Mandag hadde vi to bilbesøk. Det mest overraskende var en bil med St. Josefsøstre, og blandt dem ærv. Mère Zoé som gav barna 1000 karameller. Spørr om barna var strålende! Tirsdag hadde vi en vellykket setertur. Med Pater Witte, som bar en 100 kilo oppakning på ryggen, i spissen og Pastor Breukel ved siden kravlet, klatret, krøp, hoppet, gled, falt, slet og rev vi oss opover juvet. Vi vasset i fosser. Vi balanserte over glatte tømmerstokker over elven på kryss og tvers. Vi åpenbarte oss som fødte inedansere noen hver. Pastor Breukel undgikk som ved et mirakel å bli drept av en veldig nedrullende sten. I skogen sprang vi vettskremte omkapp med likeså vettskremte oksekalver som gjerne vilde hilse på oss. Men endelig var vi da fremme ved tjernet og gledet oss til en deilig kopp kaffe. Søstrene hadde sendt med oss en kaffekjele. Men akk! Den holdt ikke vann. Hele bunnen var gjennomhullet. Så denn eftertraktede kaffedråpe måtte vi undvære. Men som vanlig viste Pater Wittes tunge sekk å inneholde mange overraskelser. Det var saftfulle appelsiner, deilige smørbrød fra søstrene, melk og saft og meget annet rart. Vi hadde en liten rotur på en usikker flåte, så tante Martha skrek høyt av redsel. Etterpå var vi en tur opom seteren, hvor vi fikk melk, og så bar det hjemover til ventende gjester, og de små der hadde vært på villaaen hos de snilde søstre, som overtok tantenes rolle den dag. Onsdag, administratorens navnedag, var det stor fest på Valstadhaug. Den begynte tidlig. Vi bilte nemlig til kirken den morgen, og for første gang under vårt opphold her blev flagget heist. Hele Sylling kom og spurte hvorfor vi heiste flagg, og vi fortalte om «festen». Vi hadde «diktet» et telegram som blev sendt til administratoren tidlig om morgenen. Barna synes det er så fint at det burde komme i «St. Olav». Vi hadde festmiddag med taler og sanger som var diktet for anledningen. Om eftermiddagen var vi nede ved stranden og hadde med kaker og brus og appelsiner. Og da der ved aftensbordet blev oplest et svartelegram fra Administratoren, lot tantene for en gangs skyld bordskikk være bordskikk, og la ingen demper på barnas jublende indianerhyl, som sikkert nådde helt til Oslo. Ja, de kunde ikke ha gjort det bedre i Bergen! Forresten synger vi på siste vers nu. Det er som tiden blir ført avsted med flyve-maskin. Men barna er kommet sig. Våre to «haner» hadde efter fjorten dager lagt på sig, den ene 1½ kilo, og den andre ½. Så det må man da kalle et godt resultat efter så kort tid. Tantene er trette. Vi har spurt Pater Witte om han ikke vil opprette et hvilehjem for utslitte tanter. Vi har ennu ikke fått svar, men vi håper det blir imøtekommende. Når dette kommer i «St. Olav» er vel alle «skattene» kommet hjem, så foreldrene muntlig kan få høre alt det andre vi ikke har plass til.

—t—

VARIA.

Fra Redaksjonen.

Meddelelsen om den norske Søsters død og meddelelsen fra Stavanger i siste nummer av «St. Olav» var ikke redaksjonell.

Da redaktøren skal lede feriekolonien fra 23. juli til 13. august vil Høiærv. Pastor Irgens midlertidig overta redaksjonen for «St. Olav». Eventuelle manuskripter besendt under adressen: «St. Olavs Redaksjon», Akersveien 5, Oslo.

Redaksjonen er ikke på nogen måte ansvarlig for gudstjenestelistens riktighet. Forandringer i den må enten skriftlig eller muntlig meddeles Redaksjonen av de respektive sogneprester eller forrettende sogneprester.

Stiklestad.

Opmerksomheten henledes på pilegrimsferden til Stiklestad søndag 2. aug. Personlig og åndelig delttagelse meldes til sognepresten ved St. Olavs kirke i Trondheim, hvor også nærmere opplysninger kan fås.

Italia.

«Oservatore Romano» har protestert mot et pamflett under titelen «Svaticanamento» rettet mot Paven. Pamflettet blev solgt ved de forskjellige kiosker. Den offentlige myndighet har gjennom politiet latt beslaglegge alle usolgte eksemplarer og eftersøkt forfatteren (forfatterne). Av de fire forfattere er en straks blitt suspendert fra enhver virksomhet innenfor partiet, og de andre tre var ikke fascister.

Laterantraktatens artikkel VIII lyder: «De offentlige fornærmelser og krenkelser innenfor det italienske område mot Pavens person i taler, handlinger eller i skrifter blir straffet som fornærmelser og krenkelser mot Kongens person.»

Vi er naturligvis glade over at regjeringen endelig energisk griper inn, men det samme skulde den ha gjort også tidligere.

Fritt ord!

Stiklestad-dagen.

Den lille diskusjon om Stiklestad-dagen kan ha hatt sin nytte. Saken er derved iallfall blitt belyst også fra en annen side, den ideelle side. Fremtiden vil vise hvilken side er den mest gagnlige: den praktiske eller den ideelle. Det blir vel resultatet av forandringen som vil bestemme Vikariatets endelige avgjørelse. Hvis forandringen vil ha til følge en betydelig økning av valfart-deltagernes antall vil vel de fleste interesserte ofre litt av sitt hjerte til fornuffen! Diskusjonen betraktes herved som avsluttet.

R e d.